СТРАТЕГИЯ НА АСОЦИАЦИЯ ПРОЗРАЧНОСТ БЕЗ ГРАНИЦИ

2023-2026

Целта на настоящата стратегия е да очертае основните насоки, приоритети и подходи в работата на Асоциация „Прозрачност без граници“ за периода 2023 – 2026 г. Стратегията е разработена съобразно визията и целите на Асоциация „Прозрачност без граници“, отчитайки обществено-политическия контекст в страната, установения напредък и дефицитите в областта на върховенството на правото, доброто управление и превенцията и противодействието на корупцията. Стратегията се основава на Европейските и международни стандарти и добри практики, националната стратегическа и законодателна рамка и се стреми да допринесе за постигане на целите и резултатите, заложени в общата стратегия на Transparency International *Holding Power to Account – A Global Strategy Against Corruption 2021-2030*[1].

Реализирането на стратегията ще бъде съвместно усилие на членовете на сдружението, управителния съвет и екипа на Асоциация „Прозрачност без граници“. Важен компонент за успешното осъществяване на поставените в стратегията цели е осигуряването на финансиране за конкретни инициативи и посоки на дейност.

Документът е изработен в съответствие с ангажиментите на сдружението като част от световната мрежа за борба с корупцията Transparency International.

ЗА АСОЦИАЦИЯ „ПРОЗРАЧНОСТ БЕЗ ГРАНИЦИ“

Сдружение „Асоциация „Прозрачност без граници“ – българското национално представителство на Transparency International, е създадено през юни 1998 година. Нашите учредители са изтъкнати личности от всички области на обществения живот. От учредяването си през 1998 г. нашата организация натрупа значителен капацитет за създаване и реализиране на проекти за противодействие на корупцията, за промотиране на стандартите за добро управление в дейността на публичните институции и успя да си изгради авторитет на професионално работеща, политически безпристрастна и активна гражданска организация. Асоциация „Прозрачност без граници” създаде широк кръг от поддръжници и разчита на голям брой независими експерти от различни области на науката и обществения живот, които участват при изпълнението на проектите и инициативите на организацията. Установените контакти с национални и международни институции бяха разширени с общи инициативи и сътрудничество със структури на гражданското общество и медиите, а асоциацията спечели име на уважавана и стабилна организация.

Мисията на Асоциация „Прозрачност без граници“ е обединяването на усилията на държавните институции, местните власти, бизнеса, гражданското общество, академичната общност и медиите

[1] Our Strategy - The Organisation - Transparency.org

с цел провеждане на системни реформи и предприемането на конкретни действия срещу разпространението на корупцията на национално, регионално и международно ниво.

КОНТЕКСТ НА НАШАТА РАБОТА

Ситуационен анализ

Корупцията и непрозрачното управление от години доминират обществения дискурс в България като един от най-сериозните проблеми в развитието на страната. Множество изследвания, анализи и доклади показват ниско ниво на доверие в институциите, ниско ниво на свобода на медиите, слаб напредък и липса на последователност в провежданите политики и реформи, високо ниво на бюрокрация и трудности за бизнеса, непрозрачни назначения на публични длъжности, ниско ниво на доверие в инструментите за подаване на сигнали за корупционни практики и нарушения, които застрашават обществения интерес.

Индекс за възприятие на корупцията

Анализът на резултатите от Индекса за възприятие на корупцията в България за периода 2012 – 2022 г. дава основание за критична оценка: липсва съществен напредък в противодействието на корупцията, като на фона на положителното развитие при част от държавите-членки на ЕС (като например Естония, Литва, Латвия, Чехия) индексът на страната откроява тенденция на сериозно изоставане.

Индексът на България през 2022 година е 43 пункта, с което страната се нарежда на 72 място в световната класация и на предпоследно място в Европейския съюз, като през тази година Унгария заема последното място в класацията. България е включена за двадесет и пети път в изследването на Transparency International.

В сравнение с предходната година индексът бележи незначително повишение от 1 пункт. Промяната от една точка в резултата на Индекса не е статистически значима, като в тази връзка следва се вземат предвид две обстоятелства: 1) стойности на индекса под 50 пункта са показател за систематичен проблем с корупцията и за неефективна борба; 2) за отбелязване на съществен напредък е необходимо подобрение на резултата със статистически значимо повишение над 3 пункта.

Анализът на резултатите от индекса на България за периода 2012 – 2022 г. дава основание за критична оценка: липсва съществен напредък в противодействието на корупцията, като на фона на положителното развитие при част от държавите-членки на ЕС (като например Естония, Литва, Латвия, Чехия) индексът на страната откроява тенденция на сериозно изоставане.

Докладът за 2022 година, в който България е една от трите държави посочени поименно, очертава основните рискове и проблеми, пред които е изправена страната:

- Фрагментацията на политическия живот, която води до продължаваща политическа криза и до управлението на служебни правителства, които не подлежат на ефективен контрол и отчетност.
- Политическата корупция, която оставя нерешен въпроса за лобизма в законодателния процес. Последните изменения в изборното законодателство увеличават риска от манипулации на предстоящите парламентарни и местни избори.
- Липса на видими и ефективни действия по изпълнение на Стратегията за борба с корупцията за периода 2021-2027 г.
- Голяма част от ръководствата на независимите регулаторни институции са с изтекъл мандат, което води до криза на легитимността и до ограничена възможност за реализиране на техните политики.

Ситуация в областта на върховенството на закона в България

Докладът относно върховенството на закона за 2022 г. - Глави по държави: ситуация в областта на върховенството на закона в България очертава основните ангажименти, поети от страната по отношение на върховенството на правото, напредъка в някои области, както и предизвикателствата и проблемите, и дава конкретни препоръки.

Някои от основните предизвикателства и проблеми, очертани в доклада по отношение на превенцията и противодействието на корупцията включват:

- Комисията за противодействие на корупцията продължава да изпълнява своите дейности, като планира реформи, насочени към преструктурирането ѝ с цел подобряване на капацитета ѝ за разследване на случаи на корупция;
- Все още липсват стабилни резултати по отношение на окончателните осъдителни присъди по дела за корупция по високите етажи на властта.
- Лобирането и защитата на лицата, сигнализиращи за нередности, все още не са регулирани по подходящ начин, въпреки че има планове за това.
- По време на пандемията от COVID-19 бяха установени специфични секторни корупционни рискове, като например в областта на управлението на бюджетните средства и контролните дейности, включително възлагането на обществени поръчки.

Някои от основните предизвикателства и проблеми, очертани в доклада по отношение на свободата и плурализма на медиите включват:

- Липсата на ясна регулаторна рамка за гарантиране на прозрачност при разпределянето на държавната реклама продължава да буди безпокойство, въпреки че са предприети някои мерки за подобряване на прозрачността.
- Все още не са налице мерки за по-ефективно изпълнение на задълженията по отношение на прозрачността на собствеността върху медиите;
- Правните гаранции по отношение на независимостта на обществените медии съществуват, но изглеждат недостатъчни;

- Професионалната среда на журналистите леко се е подобрила от миналата година, но все още остават въпроси като достъпът до публична информация, условията на труд и стратегическите съдебни производства.

Някои от основните предизвикателства и проблеми, очертани в доклада по отношение на съдебната система включват:

- Създаване на ефективен механизъм за отчетност и наказателна отговорност на главния прокурор и неговите заместници, както и съдебен контрол на решенията на прокуратурата да не започва разследване;
- Нарастващи опасения, свързани с функционирането на Висшия съдебен съвет, и все по-належаща необходимост от разглеждане на неговия състав; опасения, свързани с Инспектората към Висшия съдебен съвет; липсата на редовен конкурс за повишаване на магистратите, съчетана с широкото използване на командирования, рискува да засегне независимостта на магистратите;
- Продължават да съществуват предизвикателства в областта на цифровизацията на правосъдието.

Европейски и международни стандарти

Приоритетите и подходите на дейност на Асоциация „Прозрачност без граници“ се основават на европейските и международни стандарти в областта на правата на човека, върховенството на закона, противодействието на корупцията и доброто управление.

Европейски съюз:

- Харта на основните права на ЕС;
- Конвенция съставена на основание член К.3, параграф 2, буква в) от Договора за Европейския съюз, за борба с корупцията, в която участват длъжностни лица на Европейските общности или длъжностни лица на държавите-членки на Европейския съюз;
- Рамково решение 2003/568/ПВР на Съвета от 22 юли 2003 година относно борбата с корупцията в частния сектор;
- Решение 2008/852/ПВР на Съвета от 24 октомври 2008 година относно мрежа от звена за контакт срещу корупцията;
- Директива (ЕС) 2019/1937 на Европейския парламент и на Съвета от 23 октомври 2019 година относно защитата на лицата, които подават сигнали за нарушения на правото на Съюза;
- Директива (ЕС) 2014/42 на Европейския парламент и на Съвета от 3 април 2014 година за обезпечаване и конфискация на средства и облаги от престъпна дейност в Европейския съюз;
- Директива 2014/24/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 февруари 2014 година за обществените поръчки и за отмяна на Директива 2004/18/ЕО;
- Директива 2014/25/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 февруари 2014 година относно възлагането на поръчки от възложители, извършващи дейност в секторите на

водоснабдяването, енергетиката, транспорта и пощенските услуги и за отмяна на Директива 2004/17/ЕО;
- Директива 2014/23/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 февруари 2014 година за възлагане на договори за концесия.

Съвет на Европа:

- Criminal Law Convention on Corruption (ETS No. 173)
- Civil Law Convention on Corruption (ETS No. 174)
- Additional Protocol to the Criminal Law Convention on Corruption (ETS No. 191)
- Резолюция 97(24) на Комитета на министрите на Съвета на Европа относно двадесетте водещи принципа за борба срещу корупцията
- Препоръка Rec(2003)4 на Комитета на министрите към държавите-членки относно общите правила срещу корупцията при финансирането на политическите партии и предизборните кампании

Организация на обединените нации:

- Конвенция на ООН срещу корупцията, ратифицирана със закон, приет от 40-то Народно събрание на 3.08.2006 г. (Обн. ДВ, бр. 66 от 15.11.2006 г.);
- „Международен кодекс за поведение на публичните служители“, приет от Общото събрание на Организацията на обединените нации през 1996 г.
- Международен пакт за граждански и политически права, приет и открит за подписване, ратификация и присъединяване с резолюция 2200 А (XXI) на Общото събрание на ООН от 16.12.1966 г.; влязъл в сила на 23.03.1976 г. ратифициран с Указ № 1199 от 23.07.1970 г. (Обн. ДВ бр. 43 от 28.05.1976 г.)
- Международен пакт за икономически, социални и културни права, приет и открит за подписване, ратификация и присъединяване с резолюция 2200 А XXI на Общото събрание на ООН от 16 декември 1966 г., влязъл в сила на 03.01.1976 г.; ратифициран с Указ № 1199 на Президиума на Народното събрание от 23.07.1970 г. - ДВ, бр. 60 от 1970 г.; в сила за България от 23.03.1976 г. (Обн. ДВ бр. 43 от 28.05.1976 г.)

Национална стратегическа рамка

През 2023 г. в България са в сила 197 стратегически документа[2] – стратегии, програми, планове и др. Основните стратегически документи, които информират работата на асоциацията са:

- Национална програма за развитие „България 2030”
- Национален план за възстановяване и устойчивост
- Национална стратегия за превенция и противодействие на корупцията (2021 - 2027 г.)

[2] Портал за обществени консултации (strategy.bg)

- Национална пътна карта с дейности по сътрудничеството на Република България с Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) за тригодишния период от 2023 г. до 2025 г.
- Актуализирана Стратегия за развитие на електронното управление в Република България 2019 – 2025 г.
- Стратегия за развитие на вътрешния контрол в публичния сектор на Република България за периода 2023 – 2026 г.
- Актуализирана стратегия за продължаване на реформата в съдебната система
- Национална стратегия за превенция и борба с нередностите и измамите, засягащи финансовите интереси на Европейския съюз, за периода 2021-2027 г.
- План за действие за ограничаване на рисковете от изпиране на пари и финансиране на тероризма
- Стратегия за децентрализация 2016 - 2025 г.
- Национален стратегически документ „Цифрова трансформация на България за периода 2020-2030 г.“

Глобална стратегия срещу корупцията 2021-2030 на Transparency International

Приоритети в дейността на Асоциация „Прозрачност без граници“, очертани за периода 2023-2026 са информирани и се основават на духа, принципите и целите на Глобалната стратегия на движението и ще допринесат за постигане на следните цели и резултати на Глобалната стратегия:

Цел 1 Защита на публичните ресурси.

Резултат 1.1. Разработени позиции и експертни становища по актуални въпроси, свързани с доброто управление, превенцията и противодействието на корупцията: поредица от позиции и експертни становища относно разработването на законодателство, регламентиращо защитата на лицата, сигнализиращи за нередности и позиции и експертни становища за промени в изборното законодателство.

Цел 3. Осигуряване на почтеност в политиката.

Резултат 3.1. Премахване на неправомерното влияние от изборите и политическите назначения

Резултат 3.2. По-голяма прозрачност, отчетност и равнопоставеност на влиянието върху вземането на публични решения

Цел 4. Насърчаване на интегритета в бизнеса

Резултат 4.1. Критична маса от бизнес лидери, изпълняват силните ангажименти за почтеност

Цел 5. Преследване на изпълнението и правосъдието

Резултат 5.1. Засилена независимост, капацитет и воля за действие в полза на институциите за почтеност

Резултат 5.3. Ефективна международна рамка за борба с корупцията

Цел 6. Разширяване на гражданското пространство за отчетност

Резултат 6.1. Засилена свобода и сигурност за активистите, лицата, подаващи сигнали за нередности, и журналистите, за да се противопоставят на злоупотребата с власт

Резултат 6.2. Повече канали за хората да изискват резултати за общото благо

Цел 7. Изграждане на общностно лидерство срещу корупцията

Резултат 7.1. Засилен публичен дискурс, основан на по-задълбочено разбиране и приемане на ценностите, свързани с отчетността

Резултат 7.2. Следващо поколение граждански, обществени и бизнес лидери, по-добре подготвени за борба с корупцията

ПРИОРИТЕТИ

Ситуационният анализ, действащата стратегическа и правна рамка, Европейските и международни стандарти и принадлежността на Асоциация „Прозрачност без граници" към глобалното движение Transparency International послужиха за очертаване на 5 приоритетни области за следващите 3 години.

Нашата цел: Въвеждане и системно прилагане на конкретни антикорупционни политики и инструменти, с оглед намаляването на риска от нерагламентирани форми на въздействие върху вземане на решения в разрез с обществения интерес; повишаване на почтеността, прозрачността и отчетността на всички участници в обществения живот; регламентиране на лобирането.

Нашата цел: Намаляване на риска от накърняване на обществения интерес поради злоупотреби със средства от националния и европейския бюджети чрез установяването на стандарти за публичност и прозрачност при възлагането на обществени поръчки с оглед минимизиране на възможностите за корупция, злоупотреба със средствата на данъкоплатците и насърчаване развитието на свободната и честна пазарна конкуренция, както и насърчаване на общественото доверие в процеса на вземане на решения.

Нашата цел: Приемане от бизнеса на рамка от етични правила, структури и политики, които се основават на стриктното спазване на законите за осъществяване на икономическа дейност, както и на допълнителни доброволни саморегулации (като принципи за бизнес етика, етични кодекси и антикорупционни политики), които определят правилата за поведение на компаниите и взаимодействието им с външната среда (включително бизнес партньори/ доставчици/ подизпълнители, клиенти/ потребители, публични институции, бизнес асоциации, лобисти, медии), както и въвеждане на принципите за добро управление и оценка на корупционния риск.

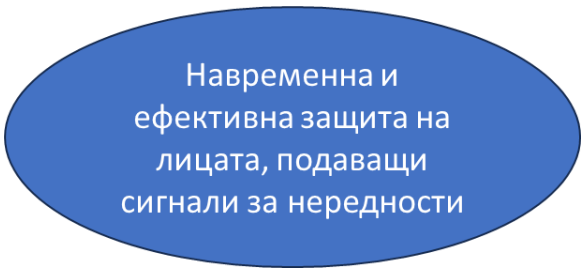

Нашата цел: Наличие на сигурни и безопасни механизми за подаване на сигнали за нередности; осигуряване на ефективна защита на лицата, подаващи сигнали; насърчаване на подаването на сигнали като ключов инструмент за разобличаване на корупция, измама, безстопанственост и други нарушения, които застрашават обществената сигурност, здравето на населението, финансовия интегритет, околната среда и върховенството на правото чрез намаляване на

ОСНОВНИ ПОДХОДИ ЗА РЕАЛИЗИРАНЕ НА СТРАТЕГИЯТА

Генериране на данни и анализи: провеждане на изследователски инициативи по проблемите на корупцията, доброто управление, върховенството на закона и др., в това число чрез мобилизиране на усилията на експерти, представители на институциите и академичната общност в съответнита области.

Пилотно прилагане на инструменти: разработване/адаптиране, тестване, апробиране и оценка на разнообразни инструменти за граждански мониторинг и контрол, насочени към намаляване на риска от корупция; проучване и адаптиране на международно признати инструменти в сферата на доброто управление и антикорупционните политики.

Взаимодействие и партньорство: установяване на практики за трайно взаимодействие и сътрудничество с централната и местните власти, бизнес асоциации, експерти, медии, академична общност, неправителствени организации, органи на ЕС, Съвета на Европа, ООН.

Информиране и комуникация: развиване и осъществяване на информационна и комуникационна дейност, създаване и разпространение на информационни и комуникационни материали за повишаване на знанията на представители на публични институции, представители на бизнеса и

медиите, както и на широката общественост по теми, свързани с превенцията и противодействието на корупцията, върховенство на правото, добро управление, защитата на лицата, подаващи сигнали за нередности и др.

Застъпничество и техническа подкрепа: развиване на застъпническа дейност и предоставяне на техническа подкрепа на централната и местните власти, бизнеса и медиите по отношение на въвеждането на европейските и международни стандарти и добри практики в областта на превенцията и противодействието на корупцията, върховенството на закона и доброто управление, почтеността в бизнеса, защитата на лицата, съобщаващи за нередности и др.

Синергия със структурите на мрежата на Transparency International за постигане на цели на местно, европейско и глобално ниво в съответствие с Глобалната стратегия 2021-2030 на световната мрежа; усилия за укрепване на двустранната работа с представителството на организацията пред Европейския съюз; споделяне на опит в рамките на мрежата на Transparency International, както и с други партньорски организации в страната и региона.

Оценка и анализ на реализираните от Асоциация „Прозрачност без граници“ инициативи; оценка на резултатите и причините, които са имали благоприятно или отрицателно въздействие върху постигането на целите.